

СЕНЬКІВ Степан – кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, вул. Івана Франка, 24, Дрогобич, Львівська область, 82100, Україна (senkivstepan@ukr.net)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3588-4611>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2022.50.20>

Бібліографічний опис статті: Сеньків, С. (2022). Дистрибуція фонем у семикомпонентних первинних коренях сучасної української літературної мови. *Проблеми гуманітарних наук: збірник наукових праць Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Серія «Філологія»*, 50, 152–158. doi: <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2022.50.20>

ДИСТРИБУЦІЯ ФОНЕМ У СЕМИКОМПОНЕНТНИХ ПЕРВИННИХ КОРЕНЯХ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ

Анотація. У статті проаналізовано останні дослідження з проблем дистрибуції фонем сучасної української літературної мови, зокрема із використанням статистично-математичних методів. На матеріалі «Словника українських морфем» за редакцією Л. Полюги проаналізовано склад первинних семикомпонентних кореневих морфем сучасної української літературної мови та сполучувальні можливості окремих фонем у первинних семифонемних кореневих морфемах, побудовано моделі первинних семифонемних кореневих морфем сучасної української літературної мови. Наукову новизну дослідження визначає те, що первинні семикомпонентні кореневі морфемні з використанням статистично-математичних методів та методу моделювання ще не були об'єктом розгляду.

Мета роботи – всебічно проаналізувати сполучуваність фонем у первинних семикомпонентних кореневих морфемах сучасної української літературної мови, зокрема дослідити структуру сполучень у первинних семикомпонентних коренях сучасної української літературної мови, виявити частотність уживання груп, визначити закономірності сполучуваності фонем у первинних семикомпонентних коренях української мови та встановити інвентар сполук, що функціонують у первинних семикомпонентних морфемах сучасної української літературної мови.

У дослідженні за словником виявлено 41 первинну семикомпонентну кореневу морфему, першим компонентом якої найчастіше є зімкнуто-проривні (19) та цілинні фонемні (12). З'ясовано, що серед семифонемних коренів сучасної української літературної мови характерними є такі дистрибутивні структури фонем: «передньоязикова + голосна + передньоязикова + голосна + голосна + губна + голосна + передньоязикова» (5), «передньоязикова + голосна + губна + голосна + передньоязикова + голосна + передньоязикова» (5), «тверда + голосна + тверда + голосна + тверда + голосна + тверда» (16), «тверда + голосна + тверда + голосна + тверда + голосна + м'яка» (9), «дзвінка + голосна + дзвінка + голосна + дзвінка + голосна + дзвінка» (4), «глуха + дзвінка + голосна + глуха + глуха + голосна + дзвінка» (4), «глуха + голосна + дзвінка + голосна + глуха + голосна + дзвінка» (3), «глуха + голосна + дзвінка + голосна + дзвінка + голосна + дзвінка» (3), «дзвінка + голосна + глуха + голосна + дзвінка + голосна + дзвінка» (3).

Ключові слова: фонема, морфема, первинна коренева морфема, сполучуваність, закономірності сполучуваності.

SENKIV Stepan – Candidate of Philological Sciences, Associate Professor at the Department of Ukrainian Language, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, 24 Ivan Franko str., Drohobych, Lviv region, 82100, Ukraine (senkivstepan@ukr.net)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3588-4611>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2022.50.20>

To cite this article: Senkiv, S. (2022). Dystrybutsiia fonem u semykomponentnykh pervynnykh koreniakh suchasnoi ukrainskoi literaturnoi movy [Distribution of phonemes in the seven-component primary roots of the modern Ukrainian literary language]. *Problemy humanitarnykh nauk: zbirnyk naukovykh prats Drohobyt'skoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. Seriiia "Filolohiia"* – Problems

of Humanities. "Philology" Series: a collection of scientific articles of the Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, 50, 152–158. doi: <https://doi.org/10.24919/2522-4565.2022.50.20> [in Ukrainian].

DISTRIBUTION OF PHONEMES IN SEVEN-COMPONENT PRIMARY ROOTS OF MODERN UKRAINIAN LITERARY LANGUAGES

Summary. The article analyzes the latest research on the problems of distribution of phonemes of modern Ukrainian literary language, in particular with the use of statistical and mathematical methods and modeling methods. On the material of the «Dictionary of Ukrainian morphemes» edited by L. Polyuga the composition of primary seven-component root morphemes of modern Ukrainian literary language and connecting possibilities of separate phonemes in primary triphonic root morphemes are analyzed. The scientific novelty of the study is determined by the fact that the primary seven-component root morphemes from the use of statistical and mathematical methods and the method of modeling have not yet been considered.

The aim of the work is to comprehensively analyze the compatibility of phonemes in primary seven-component root morphemes of modern Ukrainian literary language, in particular to investigate the structure of combinations in primary seven-component roots of modern Ukrainian literary language, to identify frequency of group use, functioning in the primary seven-component morphemes of the modern Ukrainian literary language.

A study of the dictionary revealed 41 primary seven-component root morphemes, the first component of which are often closed-breakthrough (19) and slit phonemes (12). It was found that among the sevenphonemic roots of modern Ukrainian literary language the following distributive structures of phonemes are characteristic: "prelingual + vowel + prelingual + vowel + vowel + lip + vowel + prelingual (5)", "prelingual + vowel + lip + vowel + prelingual + vowel + prelingual" (5), "hard + vowel + hard + vowel + hard + vowel + hard" (16), "hard + vowel + hard + vowel + soft" (9), "call + vowel + call + vowel + call + vowel + call" (4), "deaf + call + vowel + deaf + deaf + vowel + call" (4), "deaf + vowel + call + vowel + deaf + vowel + call" (3), "deaf + vowel + call + vowel + call + vowel + call" (3), "call + vowel + deaf + vowel + call + vowel + call" (3).

Key words: phoneme, morpheme, primary root morpheme, compatibility, regularities of compatibility.

Постановка проблеми. Як і будь-яка інша мова світу, українська мова, що характеризується єдністю всіх її складових одиниць, – це не тільки світогляд народу, своєрідний оберт його звичаїв і традицій, а і його культура, історія, побут, які і творять окремих народ, націю. Однією з фундаментальних властивостей мовної системи, зокрема й української, є сполучуваність як властивість мовних одиниць нижчого рівня поєднуватися між собою за утворення одиниць вищого рівня. Характер сполучуваності мовних елементів допомагає встановити важливу типологічну ознаку мови, з'ясувати особливості її національної специфіки. Дослідження сполучуваності нижчих мовних одиниць у складі вищих дасть змогу ідентифікувати певні мовні елементи та виокремити закономірності їх поєднання в кожній мові. Ґрунтовний аналіз фонологічної системи допоможе з'ясувати закономірності сполучуваності фонем у морфемі та зазирнути в мову на клітинному рівні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основи вивчення дистрибуції фонем закладені в працях одного з представників Празької лінгвістичної школи – М.С. Трубецького, який уважав, що «сполучуваність фонем підпорядкована в кожній мові особливим законам або правилам, які мають значення тільки для цієї мови та які необхідно встановлювати для кожної мови окремо» (Трубецької, 2000, с. 265).

В українському мовознавстві проблему сполучуваності фонем, зокрема в дво- і поліфонемних групах приголосних, уперше розглянув Є. Тимченко (Тимченко, 1930). На матеріалі сучасної української мови її досліджено в працях В. Перебийніс (Перебийніс, 1970), Н. Тоцької (Тоцька, 1981), М. Муравицької (Муравицька, 1966), Л. Гридневої (Гриднева, 1974), І. Савченко (Савченко, 1972), Т. Старак (Старак, 1965), П. Вовк (Вовк, 1997). Висновки вчених залежать від фонологічної школи, до якої кожний із них належить, від джерельної бази, від прийнятого ними

розуміння системи фонем. Морфеми української мови статистично-математичними методами та методом моделювання намагалися проаналізувати у своїх дослідженнях М.М. Богдан (Богдан, 1968), Н.Ф. Клименко (Клименко, 1998) та Ю.О. Шепель (Шепель, 1992). Проте поза увагою дослідників залишилися питання сполучуваності фонем у морфемах чи словах української мови. Лише ґрунтовний аналіз багатокомпонентних морфем допоможе виявити основні закономірності сполучуваності фонем у морфемах, зокрема в первинних семікомпонентних кореневих морфемах української мови.

Мета нашого дослідження – всебічно проаналізувати сполучуваність фонем у первинних семікомпонентних кореневих морфемах сучасної української літературної мови.

Досягнення поставленої мети конкретизується в розв'язанні таких **завдань**:

1) дослідити структуру сполучень у первинних семікомпонентних коренях сучасної української літературної мови;

2) виявити частотність уживання груп;

3) визначити закономірності сполучуваності фонем у первинних семікомпонентних коренях української мови;

4) встановити інвентар сполук, що функціонують у первинних семікомпонентних морфемах сучасної української літературної мови.

Аналіз проведено на основі «Словника українських морфем» за редакцією Л. Полюги (Полюга, 2003). В основу дослідження покладено систему фонем української мови, запропоновану П.П. Кострубою (Коструба, 1963).

Виклад матеріалу. Для з'ясування закономірностей сполучуваності в первинних семікомпонентних кореневих морфемах сучасної української літературної мови умовно виокремлюємо 5 груп (О – голосні, Р – зімкнуто-проривні, А – зімкнуто-щілинні, Ф – щілинні і N – напіввідкриті фонемі).

Як показують спостереження, в сучасній українській літературній мові виявлено такі семіфонемні корені: -черешен'- (AONOFON), -червін'н'- (AONFONN), -чоловіч- (AONOFOA), -чоловіц- (AONOFOA), -вівторк- (FOFPONP), -запорож- (FOPONOF) -запоріз'- (FOPONOF), -запороз'- (FOPONOF), -судорог- (FOPONOF),

-судороз'- (FOPONOF), -судорож- (FOPONOF), -здоровл'- (FPONOFN), -здоровл- (FPONOFN), -смеречч- (FNONOAA), -смерічч- (FNONOAA), -майбут'т'- (NOFPOPP), -нагород- (NOFONOP), -нагород'- (NOFONOP), -ненавидж- (NONOFOA), -каламут- (PONONOP), -каламут'- (PONONOP), -готівел'- (FOPOFON), -ненавис'- (NONOFOF), -ненавид'- (NONOFOP), -печіноч- (POAONOA), -подушок- (POPOFOP), -подушеч- (POPOFOA), -подушчц'- (POPOFAA), -перепел- (PONOPON), -перепіл- (PONOPON), -полотен- (PONOPON), -товариш- (POFONOF), -товарис'- (POFONOF), -простор- (PNOFPON), -прост'ір- (PNOFPON), -плоскін'- (PNOFPON), -плоскін- (PNOFPON), -промін'н'- (PNONONN), -предмет- (PNOPNOR), -предмеч- (PNOPNOA), -пам'ят'т'- (PONFOPP).

Виявлено 19 коренів, де першим елементом виступають зімкнуто-проривні (Р) фонемі /п/, /т/, /к/ (*перепел, товариш, каламутити*).

Другим елементом зафіксовано голосні (О) фонемі /е/, /о/, /а/ та напіввідкриті (N) /р/, /л/. Усі щілинні (F), зімкнуто-проривні (Р), зімкнуто-щілинні (А), напіввідкриті (N) /н/, /н'/, /м/ та голосні (О) фонемі /і/, /у/, /и/ не можуть виступати в ролі другого елемента.

Третім елементом можуть виступати голосні (О) /о/, /е/, напіввідкриті (N) /р/, /м/, щілинна (F) /в/, зімкнуто-щілинна (А) /ч/ та зімкнуто-проривна (Р) фонемі /д/. Не можуть бути третім елементом щілинні (F) /з'/, /ж/, /ф/, /с/, /с'/, /з/, /г/, /х/, /й/, /ш/, зімкнуто-щілинні (А) /дз/, /ц/, /ц'/, /дз'/, напіввідкриті (N) /н/, /н'/, /р/, /л/, /л'/, голосні (О) /а/, /и/, /у/ та зімкнуто-проривні (Р) фонемі /п/, /т'/, /к/, /б/, /г/, /д'/, /т/.

Четвертим елементом у поданій моделі виступають голосні (О) /і/, /у/, /е/, /о/, /а/, щілинні (F) /с/, /й/, напіввідкрита (N) /м/ та зімкнуто-проривна (Р) фонемі /д/. Усі зімкнуто-щілинні (А), голосна (О) /и/, напіввідкриті (N) /н/, /н'/, /р/, /л/, /л'/, щілинні (F) /з'/, /ж/, /ф/, /в/, /с'/, /з/, /г/, /х/, /й/, /ш/ та зімкнуто-проривні (Р) фонемі /п/, /т'/, /к/, /б/, /г/, /д'/, /т/ не виступають у ролі четвертого елемента.

Голосні (О) /и/, /а/, /і/, напіввідкриті (N) /н/, /м/, /р/ та зімкнуто-проривні (Р) фонемі /п/, /т/, /к/ можуть бути п'ятим компо-

нентом у поданій моделі. Не виступають у ролі п'ятого елемента усі зімкнуто-щілинні (А), щілинні (F), голосні (О) /y/, /e/, /o/ та зімкнуто-проривні (Р) фонем /т'/, /д'/, /б'/, /г'/, /д'/, /к'.

Шостим елементом зафіксовано голосні (О) /o/, /e/, /i/, /и/, /y/, зімкнуто-щілинна (А) /ч/, напіввідкрита (N) /н'/ та зімкнуто-проривна (Р) фонем /т'/. Усі щілинні (F), зімкнуто-щілинні (А) /дз'/, /ц'/, /ц'/, /дз'/, /дж/ напіввідкриті (N) /н/, /р/, /л/, /л'/, /м/ та зімкнуто-проривні (Р) фонем /п/, /к/, /б'/, /г'/, /д'/, /т'/, /д/ не виступають у ролі шостого елемента.

Сьомим компонентом у поданій моделі виступають щілинні (F) /с'/, /ш/, напіввідкриті (N) /н/, /р/, /л/, /н'/, зімкнуто-проривні (Р) /к/, /т/, /т'/ та зімкнуто-щілинна (А) фонем /ч/. Усі голосні (О), щілинні (F) /з'/, /ж/, /ф/, /в/, /з/, /г/, /х/, /й/, напіввідкриті (N) /л/, /л'/, /м/, зімкнуто-щілинні (А) /дз'/, /ц'/, /ц'/, /дз'/ та зімкнуто-проривні (Р) фонем /п/, /б'/, /г'/, /д'/, /д/ не виступають у ролі сьомого елемента.

У словнику виявлено 12 коренів, які складаються із семи фонем, з початковим щілинними (F) фонемами /в/, /з/, /с/, /г/ (*вівторка, запорожець, смерічка, заготівельний*).

Другим компонентом виступають голосні (О) /i/, /a/, /y/, /o/, напіввідкрита (N) /м/ та зімкнуто-проривна (Р) фонем /д/. Усі щілинні (F), зімкнуто-щілинні (А), голосні (О) /e/, /и/, напіввідкриті (N) /н/, /н'/, /л'/, /л/, /р/, зімкнуто-проривні (Р) фонем /п/, /т'/, /т/, /б'/, /г'/, /д'/, /к/ не виступають другим елементом у поданій моделі.

Голосні (О) /o/, /e/, зімкнуто-проривні (Р) /п/, /д/, /т/ та щілинна фонем (F) /в/ зафіксовано третім елементом. Не виявлено третім елементом голосні (О) /и/, /i/, /a/, /y/, щілинні (F) /з'/, /ж/, /ф/, /с/, /с'/, /з/, /г/, /х/, /й/, /ш/, зімкнуто-проривні (Р) /к/, /т'/, /б'/, /г'/, /д'/ та усі напіввідкриті (N) та зімкнуто-щілинні (А) фонем.

Четвертим елементом у даній моделі виступають голосні (О) /o/, /i/, напіввідкрита (N) /р/ та зімкнуто-проривна (Р) фонем /т/. Не можуть бути четвертим компонентом усі зімкнуто-щілинні (А), щілинні (F), голосні (О) /и/, /a/, /y/, /e/, напіввідкриті (N) /н/, /н'/, /л'/, /л/, /м/, зімкнуто-проривні (Р) фонем /п/, /т'/, /д/, /б'/, /г'/, /д'/, /к/.

П'ятим компонентом зафіксовано напіввідкрити (N) /р/, голосні (О) /o/, /e/, /i/ та щілинну

(F) фонему /в/. Усі зімкнуто-щілинні (А), щілинні (F) /з'/, /ж/, /ф/, /с/, /с'/, /з/, /г/, /х/, /й/, /ш/, напіввідкриті (Р), голосні (О) /y/, /a/, /и/ та напіввідкриті (N) фонем /н/, /н'/, /л'/, /л/, /м/ не можуть бути п'ятим компонентом.

Шостим елементом зафіксовано голосні (О) /o/, /i/, /e/, напіввідкрити (N) /р/, щілинну (F) /в/ та зімкнуто-щілинну (А) фонем /ч/. Усі зімкнуто-проривні (Р), щілинні (F) /з'/, /ж/, /ф/, /с/, /с'/, /з/, /г/, /х/, /й/, /ш/, зімкнуто-щілинні (А) /дз'/, /ц'/, /ц'/, /дз'/ та голосні (О) фонем /a/, /y/, /и/ не виступають у ролі шостого елемента.

Сьомим елементом можуть бути щілинні (F) /з'/, /ж/, /г/, напіввідкриті (N) /л'/, /л/, зімкнуто-проривна (Р) /к/ та зімкнуто-щілинна (А) фонем /ч/. Не зафіксовано сьомим елементом усі голосні (О), щілинні (F) /ф/, /с/, /с'/, /з/, /х/, /й/, /ш/, зімкнуто-щілинні (А) /дз'/, /ц'/, /ц'/, /дз'/, напіввідкриті (N) фонем /н/, /н'/, /р/, /м/ та зімкнуто-проривні (Р) фонем /п/, /т'/, /д/, /б'/, /г'/, /д'/, /т/.

Рідше початковим елементом семифонемних коренів можуть бути напіввідкриті (б) фонем /м/, /н/ (*майбуття, нагородити*).

Другим компонентом такої структури можуть бути голосні (О) фонем /a/, /e/. Усі щілинні (F), напіввідкриті (N), зімкнуто-щілинні (А), зімкнуто-проривні (Р) фонем не зафіксовано у ролі другого компонента.

Третім елементом виявлено щілинні (F) /г/, /й/ та напіввідкрити (N) фонем /н/. Не виявлено третім елементом усі голосні (О), зімкнуто-щілинні (А), зімкнуто-проривні (Р), напіввідкриті (N) /л/, /л'/, /м/, /р/, /н'/ та щілинні (F) фонем /з'/, /ж/, /ф/, /в/, /з/, /с'/, /х/, /с/.

Четвертим компонентом зафіксовано голосні (О) /o/, /a/ та зімкнуто-проривну (Р) фонем /б/. Усі щілинні (F), напіввідкриті (N), зімкнуто-щілинні (А), зімкнуто-проривні (Р) /п/, /к/, /г'/, /д'/, /т/, /д/, /т'/ та голосні (О) фонем /e/, /и/, /i/, /y/ не можуть бути четвертим компонентом.

Голосна (О) /y/, напіввідкрита (N) /р/ та щілинна (F) фонем /в/ виступають у поданій моделі п'ятим компонентом. Не виявлено у поданій позиції усі зімкнуто-щілинні (А), зімкнуто-проривні (Р), голосні (О) /o/, /e/, /i/, /и/, /a/, напіввідкриті (N) /л/, /л'/, /м/, /н/, /н'/ та щілинні (F) фонем /з'/, /ж/, /ф/, /с/, /з/, /г/, /х/, /й/, /ш/, /с'/.

Шостим елементом можуть бути голосні (O) /o/, /и/ та зімкнуто-проривна (P) фонема /т'/.

Сьомим компонентом виступають зімкнуто-проривні (P) /д/, /д', /т'/, щілинна (F) /с'/ та зімкнуто-щілинна (A) фонема /дж/. Усі голосні (O), напіввідкриті (N), зімкнуто-проривні (P) /п/, /к/, /г/, /б/, /т/, щілинні (F) /з', /ж/, /ф/, /с/, /з/, /г/, /х/, /й/, /ш/ та зімкнуто-щілинні (A) фонема /дз/, /ц/, /ц', /дз', /ч/ не виступають сьомим елементом у поданій моделі.

Зафіксовано 4 семифонемні корені, у яких першим елементом є зімкнуто-щілинна (A) фонема /ч/ (*черешенька, чоловічий, червінню, чоловіцтво*). Другим елементом виступають голосні (O) фонема /е/, /о/. Третім елементом зафіксовано напіввідкриті фонема /р/, /л/. Голосні (O) фонема /е/, /о/ та щілинна (F) /в/ можуть бути четвертим елементом. У ролі п'ятого елемента виступають щілинні (F) фонема /ш/, /в/. Голосна (O) фонема /е/ та напіввідкрита (N) /н/ виступають шостим елементом у поданій моделі. Сьомим компонентом виступають зімкнуто-щілинні (A) /ч/, /ц/ та напіввідкрита (N) фонема /н'/.

Голосні фонема /и/, /у/, /а/ та приголосні зімкнуто-проривні (P) фонема /б/, /д/, /т/, /к/, /п/, /г/, /т', /д', щілинні (F) фонема /й/, /ф/, /ж/, /х/, /з/, /с/, /с', /з/, напіввідкриті (N) /л/, /м/, /л', /р', зімкнуто-щілинні (A) фонема /дж/, /дз/, /ц', /дз'/ не можуть виступати у ролі першого, другого, третього, четвертого, п'ятого, шостого та сьомого елементів.

Моделей з початковою голосною (O) фонемою не зафіксовано.

Найхарактернішою є сполучуваність семи фонем типу: «передньоязикова + голосна + передньоязикова + голосна + голосна + губна + голосна + передньоязикова» (5), «передньоязикова + голосна + губна + голосна + передньоязикова + голосна + передньоязикова» (5). Менш характерними є сполуки типу «передньоязикова + голосна + передньоязикова + голосна + передньоязикова + голосна + передньоязикова» (2), «передньоязикова + передньоязикова + губна + передньоязикова» (2), «передньоязикова + губна + голосна + передньоязи-

кова + передньоязикова» (2), «передньоязикова + голосна + фарингальна + голосна + передньоязикова + голосна передньоязикова» (2), «губна + голосна + передньоязикова + голосна + передньоязикова + голосна + передньоязикова» (2), «задньоязикова + голосна + передньоязикова + голосна + губна + голосна + передньоязикова» (2), «губна + голосна + передньоязикова + голосна + губна + голосна + передньоязикова» (2), «губна + передньоязикова + голосна + передньоязикова + губна + голосна + передньоязикова» (2), «губна + передньоязикова + голосна + губна + голосна + передньоязикова + передньоязикова» (2), «губна + передньоязикова + задньоязикова + голосна + передньоязикова» (2). Виявлено такі поодинокі випадки дистрибутивних структур фонем, які не є характерними для морфемного складу сучасної української мови, такі як: «передньоязикова + голосна + передньоязикова + голосна + передньоязикова + голосна + передньоязикова», «передньоязикова + задньоязикова + голосна + передньоязикова + губна + голосна + передньоязикова + передньоязикова», «губна + передньоязикова + задньоязикова», «передньоязикова + губна + голосна + передньоязикова + передньоязикова + губна + голосна + передньоязикова + задньоязикова», «передньоязикова + губна + передньоязикова + передньоязикова + фарингальна», «губна + голосна + передньоязикова + губна + передньоязикова + передньоязикова + передньоязикова + губна + передньоязикова + передньоязикова + середньоязикова + губна + голосна + передньоязикова + передньоязикова», «губна + голосна + передньоязикова + передньоязикова + передньоязикова + задньоязикова», «фарингальна + голосна + передньоязикова + голосна + губна + голосна + передньоязикова», «губна + передньоязикова + губна + голосна + передньоязикова + передньоязикова», «губна + передньоязикова + середньоязикова + голосна + передньоязикова + передньоязикова».

За диференційною ознакою «твердість – м'якість» найхарактернішими є такі сполуки фонем: «тверда + голосна + тверда + голосна + тверда + голосна + тверда» (16), «тверда + голосна + тверда + голосна + тверда + голосна + м'яка» (9). Рідше вживаються сполуки типу: «тверда + тверда + голосна + тверда + тверда + голосна + тверда» (5), «тверда + тверда + голосна + тверда + голосна + м'яка + м'яка»

(2). Чисельність інших сполук фонем рівна 1: «тверда + голосна + тверда + тверда + голосна + м'яка + м'яка», «тверда + голосна + тверда + тверда + голосна + тверда + тверда», «тверда + тверда + голосна + тверда + тверда», «тверда + тверда + голосна + тверда + голосна + тверда + м'яка», «тверда + голосна + м'яка + м'яка + тверда + голосна + м'яка + м'яка», «тверда + голосна + тверда + голосна + тверда + тверда + м'яка», «тверда + тверда + голосна + тверда + тверда + тверда + голосна + м'яка», «тверда + тверда + голосна + м'яка + м'яка + м'яка», «тверда + голосна + тверда + голосна + тверда + тверда + м'яка», «тверда + тверда + голосна + м'яка», «тверда + тверда + голосна + м'яка + м'яка».

За диференційною ознакою «дзвінкість – глухість» у дистрибутивних структурах семи фонем зафіксовано такі їх типи: «дзвінка + голосна + дзвінка + голосна + дзвінка + голосна + дзвінка» (4), «глуха + дзвінка + голосна + глуха + глуха + голосна + дзвінка» (4), «глуха + голосна + дзвінка + голосна + глуха + голосна + дзвінка» (3), «глуха + голосна + дзвінка + голосна + дзвінка + голосна + дзвінка» (3), «дзвінка + голосна + глуха + голосна + дзвінка + голосна + дзвінка» (3), «глуха + голосна + дзвінка + голосна + дзвінка + голосна + глуха» (2), «дзвінка + дзвінка + голосна + дзвінка + голосна + дзвінка + дзвінка» (2), «глуха + дзвінка + голосна + дзвінка + голосна + глуха + глуха» (2), «дзвінка + голосна + дзвінка + дзвінка + голосна + глуха + глуха» (2), «глуха + голосна + дзвінка + голосна + глуха + глуха» (2), «дзвінка + голосна + дзвінка + дзвінка + голосна + глуха + глуха» (2), «глуха + дзвінка + голосна + дзвінка + дзвінка + голосна + глуха» (2), «глуха + голосна + дзвінка +

голосна + глуха + голосна + дзвінка + глуха + голосна» (1), «глуха + голосна + дзвінка + дзвінка + голосна + дзвінка + дзвінка» (1), «дзвінка + голосна + дзвінка + глуха + голосна + голосна + глуха» (1), «дзвінка + голосна + дзвінка + голосна + дзвінка + голосна + глуха» (1), «глуха + голосна + дзвінка + голосна + глуха + глуха + глуха» (1), «глуха + голосна + глуха + голосна + дзвінка + голосна + глуха» (1), «глуха + дзвінка + голосна + дзвінка + голосна + дзвінка + дзвінка» (1).

Висновки. Отже, для сучасної української літературної мови найхарактернішими є такі семифонемні дистрибутивні структури: «передньоязикова + голосна + передньоязикова + голосна + голосна + губна + голосна + передньоязикова» (5), «передньоязикова + голосна + губна + голосна + передньоязикова + голосна + передньоязикова» (5); «тверда + голосна + тверда + голосна + тверда + голосна + тверда» (16), «тверда + голосна + тверда + голосна + тверда + м'яка» (9); «дзвінка + голосна + дзвінка + голосна + дзвінка + голосна + дзвінка» (4), «глуха + дзвінка + голосна + глуха + глуха + голосна + дзвінка» (4), «глуха + голосна + дзвінка + голосна + дзвінка + голосна + глуха + глуха» (3), «глуха + голосна + дзвінка + голосна + дзвінка + голосна + дзвінка» (3), «дзвінка + голосна + глуха + голосна + дзвінка + голосна + дзвінка» (3). Перспективою подальшого дослідження може стати аналіз сполучуваності фонем, зокрема визначення їх структури, частотності та закономірностей сполучуваності у вторинних кореневих морфемах сучасної української літературної мови,

ЛІТЕРАТУРА

- Богдан М.М.** Одна з продуктивних моделей словотвору сучасної мови. *Українська мова і література в школі*. 1968. № 11. С. 28–30.
- Вовк П.С.** Теорія центрів і периферій фонологічної та акцентологічної системи. Київ : ІЗМН, 1997. 164 с.
- Гриднева Л.М.** Порождение слога в современном украинском языке. *Структурная и математическая лингвистика*. 1974. № 2. С. 32–39.
- Клименко Н.Ф.** Основи морфеміки сучасної української мови. Навчальний посібник для студентів філол. факультетів університетів та педінститутів. Київ : ІЗМН, 1998. 182 с.
- Коструба П.П.** Фонетика сучасної української літературної мови. Львів, 1963. 100 с.
- Муравицька М.П.** Частота двофонемних кінцевих сполук сучасної української мови. Статистичні та структурні лінгвістичні моделі. Київ, 1966. С. 54–61.
- Перебийніс В.С.** Кількісні та якісні характеристики системи фонем української літературної мови. Київ : Наукова думка, 1970. 270 с.
- Полюга Л.М.** Словник українських морфем. Львів : Світ, 2003. 448 с.

- Савченко І.Ф.** Фонемний аналіз трифонемних словоформ. *Мовознавство*. 1972. № 6. С. 37–44.
- Старак Т.В.** Особливості початкових сполучень приголосних фонем в українській мові. XXXIX наукова конференція, присвячена підсумкам науково-дослідної роботи університету за 1964 рік. Тези доповідей. *Філологія, журналістика*. Львів, 1965. С. 49–50.
- Тимченко Є.** Курс історії українського язика. *Вступ: фонетика*. (2-е вид., доп.). Київ-Харків, 1930. 212 с.
- Тоцька Н.І.** Сучасна українська літературна мова: фонетика, орфоепія, графіка, орфографія. Київ : Вища школа, 1981. 184 с.
- Трубецької Н.С.** Основы фонологии. Москва, 2000. 352 с.
- Шепель Ю.О.** Моделювання словотвірних гнізд та рядів слів з вільним і зв'язаним коренем. *Мовознавство*. 1992. № 2. С. 21–25.

REFERENCES

- Boghdan, M.M.** (1968). Odnа z produktyvnykh modelej slovotvoru suchasnoji movy [One of the Productive Word Formation Models of the Modern Language]. *Ukrajinsjka mova i literatura v shkoli – Ukrainian Language and Literature at School*, 11, 28–30 [in Ukrainian].
- Vovk, P.S.** (1997). *Teorija centriv i peryferij fonologichnoji ta akcentologichnoji systemy [The Theory of Centers and Peripheries of the Phonological and Accentological Systems]*. Kyiv: IZMN [in Ukrainian].
- Ghrydneva, L.M.** (1974). Porozhdenye slogha v sovremennom ukrajskom jazyke [Syllable Formation in Modern Ukrainian]. *Strukturnaja y matematyčeskaja lynchvystyka – Structural and Mathematical Linguistics*, 2, 32–39 [in Russian].
- Klymenko, N.F.** (1998). *Osnovy morfemiky suchasnoji ukrajinsjkoji movy. Navchalnyj posibnyk dlja studentiv filol. fakul'tetiv universytetiv ta pedinstytutiv Fundamentals of Morphemics of the Modern Ukrainian Language. Coursebook for Students studying Philology*. Kyiv: IZMN [in Ukrainian].
- Kostruba, P.P.** (1963). *Fonetyka suchasnoji ukrajinsjkoji literaturnoji movy [Phonetics of Modern Ukrainian Literary Language]*. Lviv [in Ukrainian].
- Muravycjka, M.P.** (1966). *Chastota dvofonemnykh kincevykh spoluk suchasnoji ukrajinsjkoji movy. Statystyčni ta strukturni lynchvystyčni modeli [Frequency of Two Phoneme End Combinations of the Modern Ukrainian Language. Statistical and Structural Linguistic Models]*. Kyiv, 54–61 [in Ukrainian].
- Perebyjnis, V.S.** (1970). *Kiljkisni ta jakisni kharakterystyky systemy fonem ukrajinsjkoji literaturnoji movy [Quantative and Qualitative Characteristics of the Phonetical System of the Ukrainian Literary Language]*. Kyiv: Naukova dumka [in Ukrainian].
- Poljughа, L.M.** (2003). *Slovnyk ukrajinsjkykh morfem [Dictionary of Ukrainian Morphemes]*. Lviv: Svit [in Ukrainian].
- Savchenko, I.F.** (1972). Fonemnyj analiz tryfonemnykh slovoform [Phonem Analysis of Three Phoneme Wordforms]. *Movoznavstvo – Linguistics*, 6, 37–44 [in Ukrainian].
- Starak, T.V.** (1965). Osoblyvosti pochatkovykh spoluchenj prygholosnykh fonem v ukrajinsjkij movi [Peculiarities of the Initial Combinations of Consonant Phonemes in Ukrainian]. In *XXXIX naukova konferentsiia, prysviachena pidsumkam naukovо-doslidnoi roboty universytetu za 1964 rik. Tezy dopovidei – XXXIX Scientific Conference dedicated to the Results of the Research Work of the University for 1964. Abstracts of reports. Philology, Journalism*, 49–50. Lviv [in Ukrainian].
- Tymchenko, Je.** (1930) Kurs istoriji ukrajinsjkogho jazyka [Course of the History of The Ukrainian Language]. *Vstup: fonetyka – Introduction: Phonetics*. (2nd Ed.). Kyjiv-Kharkiv [in Ukrainian].
- Тосjka, N.I.** (1981). *Suchasna ukrajinsjka literaturna mova: fonetyka, orfoepija, ghrافika, orfoghrafija [Modern Ukrainian Literary Language: Phonetics, Orphoepics, Orphographics]*. Kyiv: Vyshha shkola [in Ukrainian].
- Trubecjkoj, N.S.** (2000). *Osnovy fonologhyy [Fundamentals of Phonology]*. Moscow [in Russian].
- Shepelj, Ju.O.** (1992) Modeljuvannja slovotvirnykh ghnizd ta rjadiv sliv z vilnym i zv'jazanyk korenem [Modeling of Word Formation Nests and Word Rows with Free and Attached Roots]. *Movoznavstvo – Linguistics*, 2, 21–25 [in Ukrainian].